הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת סִימָן רב

(טור): **ג** * [א]גַּרְעִינֵי הַפֵּרוֹת, אִם הֵם (כג) מְתוּקִים מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם (ו) [ז] בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, וְאִם הֵם (כד) מָרִים אֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם כְּלָל. [ח]וְאִם מִתְקָן עַל יְדֵי הָאוּר, (כה) מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם (ו) [ז] שֶׁהַכֹּל: **ד** [ט]שָׁמַן זַיִת, אִם שְׁתָאוֹ (כו) כְּמוֹת שֶׁהוּא אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו כְּלָל, מְשׁוּם (כז) דְּאַזּוּקֵי מַזִּיק לֵיהּ, וְאִם אֲכָלוֹ (כח) עִם פַּת אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו, דְּפַת (ט) [ח] עִקָּר, וּמְבָרֵךְ עַל הָעִקָּר (כט) וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה. [י]וְאִם שְׁתָאוֹ מְעֹרָב (ל) עִם מֵי סִלְקָ"א (הַנִּקְרָא אֲנִיגְרוֹן), שָׁאנוּ אֵינוֹ מַזִּיק אַדְרַבָּא הוּא מוֹעִיל לַגְּרוֹן, * אִם הוּא חוּשָׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ, (לא) הֲוֵי

ז שם בתוספות (ד"ה קל"פ) [הראא"ש (שם סי' ח). ח הרשב"א (שם ד"ה קל"פ). ט ברכות ל"ה (ע"ב). י הרמב"ם בפרק ח' מהלכות ברכות (ה"ב).

בְּאֵר הַיטֵב

ג (ו) **בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ.** מהר"א הלוי בספר גן המלך סימן ל' כתב שמברך בורא פרי האדמה, וכן פסק בחשובת פנים מאירות (ח"א סי' סה) סימן ס"ה דמברך בורא פרי האדמה או שהכל, עיין שם, ועיין יד אהרן (הנה"ט): (ז) **שֶׁהַכֹּל.** איכא לדקדק לדברי המחבר שפסק דאם הם מתוקים מברך עליהם בורא פרי העץ שמע מינה דהוי פרי, אם כן קשה תקן על ידי האור נמי ליברך בורא פרי העץ כמו גבי בשקדים בסעיף ה'. ויש לומר דכשהן מרים לאו פרי ניהו, מה שאין כן בשקדים. מגן אברהם (סק"ו), וכן כתב בלבוש: **ד** (ט) **עִקָּר.** ואם מחבין לרפואה ואוכל רק מעט פת שלא יזיקנו בגרונו, מברך על השמן, והוא הדין אם שותהו עם שאר משקין לרפואה כגון עם שכר או יין שרף דמברך על השמן בורא פרי העץ. מגן אברהם (סק"ח):

ב' סימן קמ"ב: **ד** [ח] **עִקָּר.** עיין באר היטב. ועיין ב"ח (ס"ב) ועטרת צבי והאליה רבה (סק"ח) שדעתם שהפת עקר, ועיין בידי אפרים:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ז] **בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ.** עיין באר היטב. ועיין במעדני יו"ט ברכות פ"ו סי' ד אות ג) ואליה רבה (סק"ח) בשם מלבושי יום טוב (סק"ג) ובקורי חדש ואבן העזור, ודעת הפרי חדש לברך שהכל, ובברכי יוסף (סק"ג) כתב שאף שנתנן הפלה (סי' ל) ואבן העזור כתבו לברך בורא פרי האדמה, לאפוקי נפשיה מפלוגתא יש לברך שהכל, ועיין בידי אפרים מה שכתב בזה: [ז] **שֶׁהַכֹּל.** עיין באר היטב. ועיין בעטרת זקנים (ס"ה) בשם הלבוש, ועיין בפרי העזור ובברכי יוסף (סק"ד) כתב שדברי הפמג אברהם (סק"ו), והפמג אברהם רמז לדברי הלבוש, עיין שם. ועיין בידי אפרים עיין שם בזה בשם אבודרהם (הל' ברכת בופה"ע) שדעתו גם בזה לברך בורא פרי העץ, ובכרי כתבתי בסעיף קטן שלפני זה אפילו במתוקין יש לברך שהכל. ועיין בידי אפרים דבמתוקין בדיעבד אם ברך בורא פרי האדמה או בורא פרי העץ אין לו לחזור ולברך משום חשש ברכה לבטלה, מה שאין כן בקרים ומתקן על ידי האור עיין שם. ועיין בשאילת יעבץ"ץ גרעיני הקאנו"י לאחר שקולין אותם בקאכולקע יברך בורא פרי האדמה, עיין שם חלק ב' סימן קמ"ב: **ד** [ח] **עִקָּר.** עיין באר היטב. ועיין ב"ח (ס"ב) ועטרת צבי והאליה רבה (סק"ח) שדעתם שהפת עקר, ועיין בידי אפרים:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הם מתוקים, דַּעֲדַיִן אֵינָם עִקָּר פְּרִי: **ג** (כג) **מְתוּקִים.** לָאו דַּוְקָא, (ס) אֶלָּא כָּל שֶׁהַחַךְ נֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ בְּמִקְצָת. וְהַשַּׁעַם שֶׁמְּבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, מְשׁוּם דְּהֵם נַמִי חֵלֶק מֵחֶלְקֵי הַפְּרִי. (סא) וְהָרַבֶּה אַחֲרוֹנִים חוֹלְקִים עַל זֶה, וּסְבִירָא לְהוּ דְּאֵינוֹ מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, וְדִלְא הָוֵי כִּפְרִי גוּפָא [א]וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם (כב) אֶלָּא בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, וְכֵן הַסְכָּמַת הַגְּרָ"א. וְאִם בֵּרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ יָצָא בְּדִיעֲבַד (דְּרֶךְ הַחַיִּים (דיני ברכת הנהנין ס"ד)]. וְאִם אוֹכֵל הַגַּרְעִין אַחַר שֶׁאוֹכֵל הַפְּרִי, מִסְתַּבְּרָא (סג) דְּלְכֻלֵּי עָלְמָא נִפְטָר בִּבְרָכַת בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ שֶׁבֵּרַךְ עַל הַפְּרִי, מְשׁוּם דְּהָוֵי טָפֵל לַפְּרִי: (כד) **מָרִים.** הֵינוּ שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לֶאֱכֹל אֲפִלּוּ עַל יְדֵי הַדְּחָק, וְכַנַּ"ל בְּסוֹף סָעִיף ב': (כה) **מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם שֶׁהַכֹּל.** הָרַבֶּה (כה) אַחֲרוֹנִים הֶעְשׁוּ עַל זֶה, וְדַעְתַּיְיהוּ דִּילְדַעַת הַמְחַבֵּר דְּגַרְעִינִין הָוֵי כִּפְרִי גוּפָא אִם כֵּן גַּם בְּמָרִים וּמִתְקָן עַל יְדֵי אֵיזֶה דָּבָר נַמִי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, וּכְמוֹ גְּבֵי שְׁקֵדִים הַמָּרִים הַמְבֹאָר בְּסָעִיף ה'. (כה) וְיֵשׁ מְתָרְצִים דַּאֲפִלּוּ לְדַעָה זוֹ לֹא עֲדִיפָא גַּרְעִינִין כְּשְׁקֵדִים גּוּפָא, שֶׁהַם עִקָּר הַפְּרִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּגַרְעִינִין, וּלְהָכִי אִם הֵם מָרִים לֹא מִקְרֵי פְּרִי כְּלָל וְלֹא מְהַנֵּי בְּמַה שֶּׁמְּמַתְּקִין אַחַר כָּךְ. מֵיהוּ לְדִינָא (כו) אֵין לָזוּז מִפְּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, דִּכְלָאו הָכִי כְּתָבוּ מִקֹּדֶם דַּעַת הָרַבֶּה אַחֲרוֹנִים וְהַגְּרָ"א מִכְּלָלָם לַחֲלֹק עַל עִקַּר דִּינָא דְּמְחַבֵּר, וּלְדִידְהוּ גַּם גַּרְעִינִין מְתוּקִין אֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם לְכָל הַיּוֹתֵר רַק בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, דְּלָאו פְּרִי נִינְהוּ, וּמִמֵּילָא בְּמָרִים וּמִתְקָן עַל יְדֵי הָאוּר אֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם אֶלָּא בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, דְּלָא מִקְרֵי עֲלֵיהֶם כְּלָל: **ד** (כו) **כְּמוֹת שֶׁהוּא.** בְּלֹא תַּעֲרוֹבוֹת דָּבָר אַחֵר לְהַחְלִישׁ כֹּחַ הַשֶּׁמֶן: (כז) **דְּאַזּוּקֵי מַזִּיק לֵיהּ.** דְּשֶׁמֶן כְּמוֹת שֶׁהוּא אֵין נֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ: (כח) **עִם פַּת.** פְּרוּשׁ אַף עַל גַּב דְּעִם פַּת אֵינוֹ מַזִּיק לֵיהּ הַשֶּׁמֶן, וְאַדְרַבָּה נֶהֱנֶה מִזֶּה, אֲבָל עַל כָּל פָּנִים אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו, מְשׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ פַּת עִקָּר וּמְפַטֵּר בִּבְרָכַת הַפַּת: (כט) **וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה.** וַאֲפִלּוּ הָיָה (כם) שֶׁמֶן הַרְבֵּה נַמִי אֵינוֹ אֶלָּא טָפֵל לַפַּת. (ל) וְכָל זֶה בְּאוֹכֵל הַשֶּׁמֶן לְלַפַּת בּוֹ הַפַּת, אֲבָל אִם אוֹכֵל הַשֶּׁמֶן מִפְּנֵי שֶׁחוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ, רַק אוֹכֵל לָזֶה מְעַט פַּת כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לֶאֱכֹל הַשֶּׁמֶן עִמּוֹ וְלֹא יַזִּיקֶנּוּ, בָּזֶה מִקְרֵי הַשֶּׁמֶן עִקָּר (ל) וּפוֹטֵר הַפַּת הַטְּפֵלָה לוֹ, וְאֵין צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו וּלְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא. (לא) [ב]וְיֵשׁ חוֹלְקִים וּסְבִירָא לְהוּ דְּאַף בְּכַהֲאי גַּוְנָא הַפַּת עִקָּר [אֲלִיָּה רַבָּה עַיֵּן שָׁם (סק"ח)]: (ל) **עִם מֵי סִלְקָ"א.** וְהוּא הַדִּין אִם עֵרְבוֹ עִם אֵיזֶה (לא) שְׁאָר מַשְׁקֶה בְּעִנְיָן שֶׁנֶּהֱנֶה מֵהַשֶּׁמֶן עַל יְדֵי זֶה וְאֵינוֹ מַזִּיקוֹ: (לא) **הֲוֵי לֵיהּ שֶׁמֶן עִקָּר.** דְּמִרֹבֶּה אֶת הַגְּרוֹן, וְאַף עַל גַּב דְּהָאֲנִיגְרוֹן (לג) מְרַבֶּה עַל הַשֶּׁמֶן,

בְּאוּר הֲלָכָה

הַכֹּל בְּרִמְבַּ"ם פֶּרֶק ב' מֵהִלְכוֹת מַעֲשֵׂר (ה"ח) עַיֵּן שָׁם, וְקָדֵם שֶׁהִגִּיעוּ **לְשִׁעוּר זֶה אֵינוֹ מְבָרֵךְ רַק בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה.** וְיֵשׁ סָעַד לִדְבָרֵיהֶם מֵהָרַמְבַּ"ם פֶּרֶק ה' מֵהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת (הט"ו) וּפֶרֶק ח' מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת (ה"ח) עַיֵּן שָׁם, וּכְבָר נָשְׁאוּ וְנָתְנוּ בָּזֶה הָאַחֲרוֹנִים. **וְהִנֵּה לְפִי דִּבְרֵי הַגְּרָ"א וְהַפָּנִים מְאִירוֹת** (ח"א סי' סה) **מִסְתַּבְּרָא דַּאֲפִלּוּ מִתּוֹךְ בָּאוּר לֹא מְהַנֵּי,** כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב פְּרִי **קָדֵם שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת, וּלְעוֹלָם מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה,** וְיֵשׁ לְהִנָּהֵג כֵּן לְמַעֲשֶׂה לְכָאוֹרָה, דְּזֶה יוֹצֵא מִמַּה נַּפְשָׁךְ, וּמִכָּל מָקוֹם הַנּוֹהֵג בְּפֶסֶק הָאַחֲרוֹנִים שׁוּנְמְשְׁכוּ אַחַר הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ אֵין לְמִחוֹת בְּיָדוֹ דַּיּוֹ לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ. אָמְנָם אִם לֹא הָיָה רְאוּיִן לֶאֱכֹל רַק עַל יְדֵי הַדְּחָק, אֵין לְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ רַק כְּשֶׁבִּשְׁלָן אוֹ מִתְּקָן בְּאוּר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק יח) בְּשֵׁם הַחַיֵּי אָדָם וְהָעוֹלְלוֹת אֶפְרַיִם. וְדַע, **דִּלְעִנְיַן תַּפּוּחִים שֶׁעוֹרָן לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת אֲפִלּוּ כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים וְרַק מַשְׁנַעֲשׂוּ עֲגֻלִּים** כְּמֹבְאָר בְּרִמְבַּ"ם שָׁם, וְאִם כֵּן בָּזֶה גַּם הַגְּרָ"א וְהַפָּנִים מְאִירוֹת מוֹדִים לְדַעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּמְבָרְכִין אָז עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, **וְאִם הָיוּ רְאוּיִן אֲלוּ הַקְּטַנִּים לֶאֱכֹל רַק עַל יְדֵי הַדְּחָק וּמִתְקָן עַל יְדֵי בְּשׁוּל, גַּם כֵּן מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ לְכֻלֵּי עָלְמָא:**

ג * [ג]גַּרְעִינֵי הַפֵּרוֹת וְכוּ'. עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כג) **בְּמָה שֶׁכָּתַבְנוּ שֶׁהָרַבֶּה חוֹלְקִים עַל זֶה וּסְבִירָא לְהוּ דִּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה.** וְיֵשׁ [לְעַיֵּן בְּהֲנֵי פֵּרוֹת (שְׁקוֹרִין פְּאִסְטָאלִי"ן)] שֶׁבְּתוֹכָן נִמְצָא גַּרְעִינִין כְּמִין שֶׁקֵּדִים מַמָּשׁ, דְּהֵינוּ נַמִי כְּמִין גַּרְעִין בְּעָלְמָא וּדְהָוֵי כְּלֵי עָלְמָא מוֹדִים דְּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ דְּאֵין זֶה בִּכְלָל גַּרְעִין אֶלָּא פְּרִי בְּתוֹךְ פְּרִי, וְגַם בְּוַדַּאי כְּלֵי עָלְמָא נְטָעֵי לְהוּ אַדַּעְתָּא דְּהָכִי. וְעַיֵּן בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים (דיני ברכות הנהנין ס"ד), **וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

ד * **אִם הוּא חוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ וְכוּ'.** עַיֵּן **בִּפְרִי מִגְדִּים** (משב"ז סק"ב) **שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִם בְּעִינַן שֶׁיְּהֵא לִרְפוּאָה אוֹ דִּילְמָא אֲפִלּוּ בְּסִתְמָא הָוֵי כְּמִכְּנָן,** עַיֵּן שָׁם:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"ח) כתב שמברך עליהם בורא פרי העץ. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"י) כתב שאם אינו מתכוין אלא לרפואה ואינו מתכוין באכילת הפת אלא בשביל השמן שיוכל לאכלה עמו ולא יזיק לו אין צריך ליטול ידיו ולברך המוציא, שאף הפת נעשה טפילה, אבל אם הוא רעב ותאב לאכול פת אע"פ שאוכל עמה השמן לרפואה הפת עיקר ומברך עליה ברכת המוציא ופוטרת את השמן כמו כל הדברים הבאים מחמת הסעודה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הלכות ברכת הפרות סימן רב

לה׳ שמן (ט) [ט] עקר (לב) ומברך עליו בורא פרי העץ, כ[א]ם אינו מתכוין לרפואה אלא לאכילה, הוה ליה׳ אניגרון (לג) [י] עקר ואינו מברך אלא על האניגרון (יא) (לד) (שהכל): ה לשקדים המרים, כשהם קטנים (לה) מברך בורא פרי העץ, גדולים ולא בלום, דאזוקי מזקי. * וטעמא דמלתא, דכשהם קטנים עקר אכילתם היא הקלפה ואינה מרה, וכשהם גדולים עקר אכילתם מה שבפנים והוא מר. (לו) מ[א]ם מתקן על ידי האור או דבר אחר, (לז) מברך *)בורא פרי העץ: ו נ[צ]לף (פרוש צלף, מין אילן שעלין שלו ראויים לאכילה, ויש בעליו כמין תמרים. אביונות הוא הפרי מהצלף. וקפריסין הן קלפה שסביב הפרי כקלפות האגוזים), (לח) על העלין ועל התמרות (לט) ועל (יב) הקפריסין (יג) (יג) בורא פרי האדמה, ועל האביונות שהם עקר הפרי בורא פרי העץ: ז * תמרים (מ) שמעכן בידיו ועשה מהם עסה

כ שם. ל רבנו יונה (ברכות כה: ד״ה האומרים) והקרא״ש (שם פ״ו סי׳ ג) והרשב״א (שם ל:. ד״ה האג״ר) כשם בעל הלכות גדולות. מ רבנו יונה (שם) והרא״ש (שם). * לעיל סעיף ג׳. אינו עקר הפרי דלאו אדעתא דהכי נטעי לה. נ ברכות ל״ו (ע״א) וכרבי עקיבא. ס שם ל״ח (ע״א). ע לשון הרמב״ם בפרק (ב׳) [ח׳] מהלכות ברכות (ה״ד).

שערי תשובה

[ט] עקר. עין באר היטב. ואין כן דעת הש״ז (סק״ב) והאליה רבה (סק״ט), ועין כיד אפרים: [י] עקר. עין באר היטב. ועין טור בשם הרבנו יוסף שלא כתב כן, והשור כתב שפקרתו נראית, והאחרונים חלקו על זה. ובלקוטי פרי חדש כתב, והנני מורה וכא בפשיטות כסברת הרבנו יוסף ז״ל, עין שם, וכיד אפרים שגם בהנהגת סמ״ג משמע כהרב רבנו יוסף, אך לאפוקי מפלוגתא יש לומר שהכל, עין שם: [יא] שהכל. עין באר היטב. ועין בא״ר פרי האדמה, ועין שם מה שכתב בשם בעל הלכות גדולות (הל׳ ברכות פ״ו) לברך בורא פרי האדמה, ועין שם מה שכתב לתרץ דברי השלחן ערוך, וכיד אפרים מה שכתב בזה: ו [יב] הקפריסין. עין באר היטב. ועדת התוספות (ברכות לו: ד״ה והלכתא) והרא״ש (שם פ״ו סי׳ ג) דמברך בורא פרי העץ, אך השור כתב דמברך בורא פרי האדמה, ועין בשו״ת שאגת אריה סימן כ״ג ובכיד אפרים מה שכתב בזה: [יג] בורא פרי האדמה. ועין בפני יהושע (שם לו: ד״ה בתוס׳ קליפי) שהשיג על הגמן אברהם (סק״ח), ועין בהאליה רבה (סי׳ רג סק״ב) שכתב בשם עולת תמיד (שם סק״ד)

באור הלכה

ה * ותמעמא דמלתא דכשהם קטנים עקר אכילתם היא הקלפה וכו׳. טעם זה שכתב המחבר, בהרבה ראשונים לא נזכר דבר זה של קלפה, אלא בפשוטו דהשקדים המרים גופם בקטנותם אינם מרים, ובגדלם נעשו מרים (עין רש״י חלין כ״ה (ע״ב ד״ה קטנים) ועדובין כ״ח (ע״ב ד״ה קטנים) ובפרוש המשנה בתרומ״ם (פ״א מ״ו) בחלין שם), וכל טעם זה דקלפה לא נזכר רק בתלמידי רבנו יונה (ברכות כה: ד״ה האומרים), אכן גם לדידיה משמע דכשמבדל נעשה הקלפה בצעצמה גם כן מרה, ולשון המחבר לא משמע כן. וצריך עיון קצת לדברי המחבר אמאי לא יברך על קלפת הגדולים על כל פנים שהכל בגדלו, אם לא שנאמר דלתמחבר גם כן בגדלו הקלפה לאו בר אכילה היא כלל מפני שהיא קשה, אבל לשונו אינו מדקדק כל כך לפי זה:

ז * תמרים שמעכן בידיו וכו׳. עין משנה ברורה (ס״ק מב) בסה שכתבנו דלהלכה קיימא לן וכו׳. ראה שבתורמת הדשן (סי׳ כט) דקדק מרש״י (לח. ד״ה טרימא) דטרימא הוא דוקא כשהם כתושים קצת, בכר השיב עליו בבית יוסף בסוף סימן ר״ד עין שם (ד״ה כתב מהרי״ קולון), וכן פסק הגמן אברהם (ס״ק יז) ואליה רבה (ס״ק יב) והגר״ז (סעיף יז) וחיי אדם (ח״א כלל נא ס״ק) דאפילו בנתרסקו לגמרי אם נפר במקצת מהות הפרי לא נשתנית ברכתן. ובאמת לכד דעת הרוקח (סי׳ שמא) שהובא בגמן אברהם (שם) שעומד בשיטת הרמב״ם (ברכות פ״ח ה״ד) מצאתי עוד כמה ראשונים דקיימי בשיטתיה, והוא הערוך בערך טרימא עין

משנה ברורה

דלא אזלינן כאן בתר רב המשקה, אלא כל דבר שעקר כוונתו, הוא עקר לענין הברכה, והשני נפטר בברכתו: (לב) ומברך עליו בורא פרי העץ. ולאחריו (לד) מעין שלש אם שהה כשעור: (לג) אניגרון עקר. א]ומשמע מדברי הש״ז (סק״ב) דמיירי שמי הסלקא הם הרוב לגבי שמן ולפיכך השמן נטפל לו, (לה) אבל הגמן אברהם (סק״י) כתב דאפילו באניגרון מועט נמי אניגרון עקר, כל שאינו לרפואה אלא לאכל, ומברך על האניגרון ופוטר השמן: (לד) שהכל. כן כתב הרמב״ם שם (פ״ח ה״ב), וכן משמע בתלמידי רבנו יונה (ברכות כה. ד״ה ומאי). והגמן אברהם (ס״ק יא) תמה, דהא מבאר לקמן בסימן ר״ה (ס״ב) דברכת מי השלוקות הוא בורא פרי האדמה, והגר״א מיישבו (לו) דהכא שמתקנו לשתיה ב]הרי הוא כמשקה וברכתו שהכל: ה (לה) מברך בורא פרי העץ. ואף על גב דבמתוקים קטנים אינו מברך אלא שהכל וכדלקמן סימן ר״ד (ס״א), שאני התם (לו) דאינו גמר פירא, וברוב״אי לא נטעי להו אדעתא לאוכלם קודם שיתבשלו, מה שאין כן הכא דברגלם לא יהיו ראויין כלל לאכילה (לז) נטעי להו שפיר אדעתא למיכל בקטנותם, והוה גמר פירא שלהם: (לו) ואם מתקן. דכיון דנשתנו למעלה ע״י המתוק באור, (לז) הוה ליה׳ כשאר פרות שאין ראויין לאכל חיין ונתבשלו דמברך כשהן מבושלין בורא פרי העץ, וכדלקמן בסעיף י״ב: (לז) מברך בורא פרי העץ. והוא הדין (מ) שאר מיני פרות שהם חמוצים או מרים ואינם ראויים לאכילה כלל ומתקן או בשלן שמברך בורא פרי העץ, דהלא באמת פרי הוא אלא שאינו ראוי לאכילה כך, לכך מהני מתוק: ו (לח) על העלין ועל התמרות. שאינן (מא) חשובין להקרא פרי העץ: (לט) ועל הקפריסין וכו׳. משום דאינו עקר הפרי. ומכל מקום (מב) בדיעבד אם ברך על הקפריסין בורא פרי העץ, יצא. ולענין קלפת פאמערנצי״ן שטוגנין בדבש, יש דעות (מג) בין האחרונים אם לברך עליהן שהכל או פרי העץ ופרי האדמה, (מד) ג]ועל כן יש לברך עליהן שהכל. ובדיעבד אם ברך פרי העץ או פרי האדמה, יצא: ז (מ) שמעכן

באר היטב

(ט) עקר. אפלוגי השמן הוא מוסכם. ב״ח (ס״ג). מגן אברהם (סק״ט): (י) עקר. אפלוגי הוא המבואר. מגן אברהם (סק״י): (יא) שהכל. צריך עיון, דהא בגמרא דף ל״ט (ע״א) איתה בהדיא דמברך על מי סלקא בורא פרי האדמה. מגן אברהם (סק״י): ו (יב) הקפריסין. הוא קלפת הפרי, כמו קלפת אגוזים: (יג) בורא פרי האדמה. דאינן עקר הפרי. מכאן הביא ראיה הרב ט״ז לקמן בסימן ר״ד סעיף קטן ט״ו דעל קלפת מרנצי״ן שקורחין אותם בדבש, שמברך בורא פרי האדמה. אבל הגמן אברהם סימן זה סעיף קטן י״ז חולק, וכתב דלא דמי, דהכא הקלפה נופלת, ובהמרנצי״ן

שערי הציון

(ט) עקר. אפלוגי השמן הוא מוסכם. ב״ח (ס״ג). מגן אברהם (סק״ט): (י) עקר. אפלוגי הוא המבואר. מגן אברהם (סק״י): (יא) שהכל. צריך עיון, דהא בגמרא דף ל״ט (ע״א) איתה בהדיא דמברך על מי סלקא בורא פרי האדמה. מגן אברהם (סק״י): ו (יב) הקפריסין. הוא קלפת הפרי, כמו קלפת אגוזים: (יג) בורא פרי האדמה. דאינן עקר הפרי. מכאן הביא ראיה הרב ט״ז לקמן בסימן ר״ד סעיף קטן ט״ו דעל קלפת מרנצי״ן שקורחין אותם בדבש, שמברך בורא פרי האדמה. אבל הגמן אברהם סימן זה סעיף קטן י״ז חולק, וכתב דלא דמי, דהכא הקלפה נופלת, ובהמרנצי״ן

(מ) לחם חמודות (מערכי יו״ט פ״ו אות ו): (מא) פשוט. ולא דמי לסעיף ב׳ דהלחם חמודות סובר שם [והובא בגמן אברהם (סק״ח)] דאף בתמוק לא מהני לברך בורא פרי העץ, שאני התם שלא נגמר הפרי, מה שאין כן הכא דאיירינן בפרי גמורה ודמי ממש לשקדים: ו (מב) ומכל מקום יש לברך עליהן בורא פרי האדמה, משום דנטעי להו אינשי גם אדעתא דלעלות תמרות [נמרא לו:]. ועין בברכי יוסף (סק״ה) שכתב דהכיום לא נטעי להו אינשי כלל אדעתא דעלין ותמרות, ויש לברך עליהן שהכל: (מג) חדושי רבי עקיבא איגר, משום דלהרבה פוסקים ברכתו בורא פרי העץ, עין שם. ועל העלין ותמרות יש לעיין בדבר, אף לפי מה שפסק הגמן אברהם לקמן בריש סימן ר״ו (סק״א) דעל דבר שאינו עקר הפרי יצא בדיעבד ברכת פרי העץ, דשמא אינן בכלל פרי עץ כלל, ובפרט על העלין שהם עלים בשלמא: (מד) דהגמן אברהם (סק״ב יז) והפמ״ג (א״א ס״ק יז), והאליה רבה (סי׳ רג סק״ב) שכתב בשם עולת תמיד (שם סק״ד) והחיי אדם (ח״א כלל נג ס״ק) פסקו דיש לברך עליהן פרי העץ, והש״ז (סי׳ רד ס״ק סו) והבגדי ישע (סק״ו) והגר״ז (ס״ט) והיד הקטנה (ברכות פ״ד ס״ק) והגמן גבורים (אלף המגן ס״ק יח) פסקו דיש לברך עליהן פרי האדמה, והעולת תמיד (סי׳ רג סק״ב) והאליה רבה (סי׳ רג סק״ב) והפרי מגדים (א״א ס״ק יז) פסקו דיש לברך עליהן שהכל: (מה) דרך החיים (דיני ברכת הנהנין ס״ה):

ליקוטי דברי הרב: א] בשו״ע הרב (ס״י בסוגריים) כתב דלסברת הט״ז אם השמן הוא הרוב אינו מברך כלום מפני שמזיק לגופו ואינו נהנה בשתיה זו כלל מפני שהשמן הוא הרוב, ולסברת המג״א מברך על האניגרון, וספק ברכות להקל [כדעת הט״ז שלא יברך כלל]. **ב]** ובשו״ע הרב (ס״י) כתב שאם מערב מי שלקות וחומץ לשתייה ומי שלקות הרוב ואין כוונתו לרפואה, מברך ברכת המי שלקות. **ג]** ובשו״ע הרב (ס״ט) מדמה קליפות אלו וכן קליפות חיצוניות של שאר פירות, כגון של רמונים, לקפריסין, ועל כן לכתחילה יברך בורא פרי האדמה, ואם בירך בורא פרי העץ יצא שספק ברכות להקל.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah